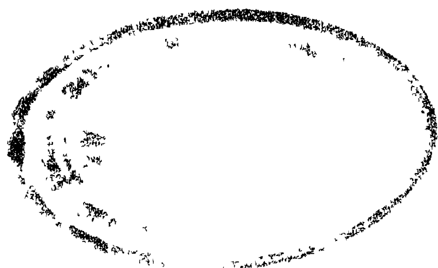
NA TNUM BA SUR PRING

Ko Iyer sa shisien ban dup im la ka Ri,
Ki khuiñ ka mynnor to plie ba ngin ïohi;
Hadien u 'lap praw bad umsaw ba shyrkhei,
Ki khun jong ka Ri kin suk kin palei.

John K Dkhar

2009

NA TNUM BA SUR PRING

Ko lyer sa shisien ban dup im la ka Ri,
Ki khuiñ ka mynnor to plie ba ngin ïohi;
Hadïen u 'lap praw bad umsaw ba shyrkhei,
Ki khun jong ka Ri kin suk kin palei.

la ka hok longtrai la tyngkai

John K Dkhar

Sien shon banyngkong

2009

SHI KYNTIEN

Ka jingitynnat jong ki Jum ki wah bad ki sawdong sawkun jong ka Ri Khasi ka rong soit ia ki jingmut jingpyrkhat jong nga sha ki rngai bah jong ka mynnor mynba ka Ri Khasi baroh shityllup ka dang long kyrpang bad ieng rasong ha ka hok ka sot. Haba nga ianujor ia ka mynnor bad ka mynta nga i ba ka Jaitbynriew ka shah pynshad samtawi ha ka jingkynoi jong ki lyer bidesi. Eymda ngi kyndit noh kan ym slem bad ka por kan poi ba ka Jaitbynriew kan sa kie-berong bad ka jingdum kan sa tap khlup ia ka Ri baroh kawei. Kane ka jingsngew ka ktik bad kynshoit ia ki jingmut jingpyrkhat jong nga ba nga dei ban mih madan ban ia bah wait-prat wait-lyngngun lem ban thiew ban mait ia ki synrum synreh, ban lum ban lang ia u symbai u rnai uba sah khyndong hangne hangta: ha ka lyngkha baiar jong ka thoh ka tar Khasi ban pynshai ia ki jingmut jingpyrkhat jong U Khun U Hynniew Trep b'la dum khnang ba

Sa shisien pat ba sngi kan shai,
Lawei bynriew ba kan phyrnai
Bad
Sa shisien pat ha tnum surpring,
Kan 'ud sngewbha ka Marynthing,
H'u ksai muka ka duitara,
Sawdong ka dpei ban thuh khana

Kumta nga ieh sa ha phi ki nongpule ban ngam jylliew ban thir ban thaiñ ban ia bishar ia kano kaba dei bad ia kano kaba lait. Nga pdiang sngewbha ia kino kino ki jingai jingmut ba ngan lah ban kham pynjanai shuh shuh ia ka jingtrei jong nga

Khublei shibun

U Nongthoh

Kum Ka Jingiakynpham

Nga la pule ia ka thup poetry jong I Bah John K Dkhar kaba I la jer kyrteng "Na Tnum Ba Sur Pring" kaba I la tukra ha ki khathynriew khmat Da ka dohnud kaba kmen nga la klan ia ki syrtap pyrkhat kaba I la phriang lyngba ki lain ha kane ka thup Ki khathynriew khmat kiba I la sei madan ki pynpaw ia ka pyrkhat kaba 'iar bad ba jylliew kaba yn dang pynlang ha ka thupbah jong ka Khasi Poetry bad litereshor.-

Ki kyntien kiba u myllung u buh ki long kiba shongsbai ryngkat ka pyrkhat kaba kyrsoi na la ka thyminei kaba phalang shisha ia ka sotti Ki Tnum Ba Sur Pring Lyngba ki lain ka paw ka mynsiem durut da ka jingieit, kaba long ka shap jong ka jinglong Rangbah bad dei ka mynsiem ba Rangbah kaba pynkha ia ki jingmut jingpyrkhat ba'iar bad batei

Ka kam thoh kot kam dei ka kam kamai spah lymne ka kam kamai burom Ka burom ki nongthoh dei tang ka japha snaiap Ka dei ka kam shakri kaba khot ia ka lenlade Bun ki Nongthoh ki im kyndoi jakpoh La katta ruh ka jingieit ia la ka ri bad ka jaitbynriew ka pynbor ba kin tui ia ki raich raidam khlem da khein snep ia lade

Nga kitbok kitrwiang ia une u Rangbah ba un nang am triang sha ka thong bad nga iohi ba I dang don bun kiei kiei ha ka sympa ka jingim Nga iaroh ia ka sap ka phong thoh poetry kaba une u Rangbah u don Ka ri bad ka jaitbynriew ka khmih lynti ba kane ka thup kan long tang u 'nam-shei

Dated Shillong
The 24th August, 2009

E W Dkhar
Retd Dy Director,
NES, AIR, Shillong

Ka Jingkynthoh

'Ka mynsiem ba shynrang kam ju riej ban tur sha ka thong' ka ia hap bha bad ka jinglong u myllung jong ka kot ***Na Tnum Ba Sur Pring*** namar wat la ki bun ki dieng pynkiang ha ka jingim jong u, um shym la kynran dien na la ki jingthmu ban noh synñiang sha ka thoh ka tar Khasi lyngba ki thup jingrwai jong u kiba u la dem duriap ban pynmih shabar ia la ki jingsngew kiba u la ñiew-tang naduh ka por *U'Yiar khraw jutang* haduh ka por mynta lyngba ka poitri *Sor Shillong,* ki jingtrei shitom kiba kum kine ki ju mih tâng na ki briew kiba jylliew ka pyrkhat pyrdaiñ bad ki bym khmih lynti ia ka iohnong ne jingiaroh ha kane ka pyrthei Haba nga pule ia ki poitri ***U Bah John*** nga shem ba ki kyntien kiba u pyndonkam ki long shisha ki kyntien kiba u la sei na tnum ba sur pring kiba shoh mynsiem bad kiba sngew-rhem hi hur khamtam lei lei ki *Sonnet* kiba u la pynpaw shai ba ka jingieit na la rympei ka long kaba nylla bad janai tam Kumta nga kit bok kit rwiang ia u Bah John na ki jingthmu ba bha jong u bad nga ngeit ruh ba un nang iai pynpaw ia la ka sap bad jingieit ri ba nylla jong u lyngba ka jingiainoh synñiang jong u sha ka thup ka thoh ka tar Khasi

Dated – Mawprem
10 tarik Nailar, 2009

S Jyrwa, M Phil
Pdeng Shnong,
Upper Mawprem

KA JINGSNGEW NGUH

Ryngkat ka nguh ka dem ia u Trai Nongbuh Nongthaw nga ai ha phi ki nong pule ia kane ka jingrwai NA TNUM BA SUR PRING. Nga ai nam ia kane ka thup jingrwai ha I Mei I Pa (bam kwai ha dwar U Blei); kiba la ai ia nga kane ka longrynieng man-rynieng bad pynsan pynrangbah ia nga.

Da kaba sngew burom nga ai khublei kyrpang ia uwei na ki Khraw-Pyrkhat ka thoh ka tar Khasi, u rangbah E. Weston Dkhar, hapdeng ka jingbunkam jong u, u la kloi da ka jingsbun mynsiem ban pyllait por khnang ban pule bniah ia kane ka jingthoh jong nga bad ai ia ka mait phang halor jong ka. Nga dap da ka jingsngewnguh kaba khraw ia I kong Susanna Jyrwa, M.Phil, iba la pynshlur ia nga naduh ba sdang bad ai jingmut ia nga ha bun ki khep ban iaid shaphrang ha kane ka jingtrei jong nga bad thamtam ha kaba buh beit buh ryntih ia ki jingmut bad ka dur ka dar jong ki jingrwai. Nga pynpaw ia ka jingsnewnguh ia i Carolyne Joyce Thabah bad ki bahaiing hasem jong i kiba la iarap ia nga ha ki bun ki bynta.

Nga sngew burom bad ai khublei kyrpang ia ki hynmen ki para khamtam ia I Bah S. Rishai Roy Phin (bam kwai ha dwar U Blei) iba la ai jingmut bad iarap ban pynwandur ia lai tylli ki jingrwai - Jingieit jong I Mei, Nohkalikai bad ia ka lai Minot kaba nga la pynwan ha ka dur jong ka sonnet. Ia I Bahrit Rev. Fr. Alexius Dkhar,SDB iba ladon bynta ban pynbit pynbiang ia ki jingthoh bad noh synniang ia ka jingrwai Ka Shun. Ia kiba haiing hasem bad ia kito baroh kiba la don bynta bad iarap ia nga haduh ba ngan da lah ban pynmih bad pyllait paidbah ia kane ka kot.

Khatduh khatwai nga sngewnguh ia ka Sorkar Jylla kaba la iarap ban bei pisa lyngba ka tnat Directorate of Arts and Culture ba ngan lah ban shon bad pyn phriang ia kane ka kot.

Khublei Shibun.

Jaiaw Langsning, Shillong — John K Dkhar
28 tarik Nailur, 2009 — Nongthoh

KI SKER

I JINGIEIT JONG I MEI

Haba dang ha pneh jong i Mei,
Jingmut ba sniew ngam ju don;
Ngam tip ruh jingjynjar pyrthei,
Namar nga ïoh katba nga mon

Haba nga ïam bad ba nga pang,
Ummat na nga ruh de ki jaw;
I Mei jong nga i sngewsih kthang,
Namar im tip kaei ka daw

Ha la ksangti ïa nga i rah,
Balei phi ïam ko khun baieit?
Ia i ban jubab te ngam lah,
Namar ba dang teh u thylliej

Khnang ban pynjah jingïam jong nga,
Shane shatai ïa nga i rah,
I khroh da ktien jingieit suda,
Teng teng ruh de ïa nga i bah.

Ngam lah ban shem shuh da shisha,
Hangne ha sla jong ka pyrthei,
Ïa ka jingieit kaba nylla,
Kat ka jingieit ka jong i Mei.

II. U 'YIAR KHRAW JUTANG

1 Mynba *Diengiei* ka dang kynthong,
U *Sohpetbneng* dang ïeng rasong,
U Khun Khasi u dang im hok,
Um tip shukor um tip ka thok;
Khyndai na jrong *Hynñiew* ha tbian,
Shisur jingmut ki leit ki wan

2 Janmiet sawdong ka dpei ba rhem,
Na tnum sur pring ha sur jingtem,
Hapdeng ka miet ba shai u Bnai,
Ia khun pyrsa da 'tien shongsbai,
U sneng pyni ki puramit,
Ban lait ka thngan ka shah jingit

3 U *Yiakjakor* ba peit na rieh,
Ï'u *Hynñiew Trep* ban pynbyrsieh,
U phah ïa phreit ban lam khubor.
H'u Khun bynriew b'la jan duhbor,
Kumta kyllem ruh ka *Diengiei,*
Bynriew la jngai bak na u Blei

4 Kumta de soit *Khyndai* ki kiew
Ha tbian sah tang *Hynñiew Bynriew.*
*Ka Jingkieng Ksiar, B*lei U khet noh,
Hynñiew sha jrong ban kiew kim ïoh,
Ka pap bynriew bym lah batai,
Bad Sngi u Bnai kim treh ban shai

5 Sa shisien pat ban shai pyrthei,
Ki dem ki nguh pan map n'u Blei,
Hapdeng jingdum pyrta shula,
La lum dorbar la lum dorsha,
I'u laiphew miad laiphew jingthaw,
La buit la sap ba kin pynpaw

6 Hapdeng dorbar la mih kyrpad
Ia Sngi sa shisien ban 'lam pat.
Mano ba kloi ban bah khala,
Haloi duwan ban long jynkñia?
Ban kit ka pap ban bah ryndang,
Yin don lait tang '*Yiar-Khraw-Jutang*

7 Kloi lan sha krem lamet latang,
Ki phah leit shaw da '*Lieng jathang*
I 'u *Ma-Lyngkhoit* ki phah khubor,
Ba un wan kloi pynsted mardor,
Ki ai ka khor ki ai ka khriam,
Ban bit ban biang rukom ka niam

8 Ynda la wan *Syntai-Bulot,*
Ia sngi ba un leit shaw leit khot,
Lai sien lai wat u ïeng na dwar,
Pyrthei sa shisien ka shai kdai,
La bit la biang ka *Niam* la ieng,
Katkum hukum na *Dorbar-Bneng*

9 U *Maryngon* u *Maryngwiap,*
Khatduh u sait u kit ka pap,
U Khun bynriew b'la im thala,
Ba un im suk baroh shirta;
U Khun Khasi un roi kylleng
Parum-parch shikhrum ka bneng

III. KO RI JONG NGA

1. Ko Ri baieit ko Ri jong nga,
Ko Ri ki thwei ki um rupa,
Kò Ri ki lum ki wah khlem pud,
Ri-thor ïa pha ki peit jawdud;
Sha pha baroh ki khmat te kliaw,
Kum por mynmiet ap khnai ka miaw

2. Katba ki por ki nang her stet,
Akor jong pha ka hiar syndet,
Balei kan jah shaduh ki rngai,
Ne shaduh ri ba ngen u Bnai;
Balei ka nam jong pha kan her,
Kan shad ha suiñ ba beh ka lyer?

3. Ki dieng ki siej ki lum jyrngam,
Na pneh jong pha shano ki dam?
Ba la pynshad ka 'lei-longspah,
Ba khun bynriew u khwan u rhah;
Ki 'law kah tngen na ki dymmiew,
Mynta ki long kum jingphohsniew.

4. Poi wir poi hap na jan na jngai,
Tawïar ïa pha kum biah phongrai;
U kwai, tympew, u soh-laper,
Ki kheit kyrhai khlem don jingpher;
Ki dih ki um ba shngiam na wah,
Mynmiet ki thiah halor shylliah.

5. Ki par mawshun kylleng sawdong,
Ïa khmat jong pha ban pynsarong;
Ki par dewïong shaduh Ri-Pnar,
Ba pyniapbiej ï'u mraw ï'u dkhar;
Balei ki khun jong pha kylleng,
Kin shang wad khaw kin khmied longbneng?

6 Ko Ri baïar u pud u sam,
Ko Ri bakhraw ba bna ka nam,
Balei Ki Kliar Lum Ka Meikha,
Ki ngiah ban shong ha pneh jong pha;
Balei ka shnong *Sarung* shathie,
Ka kylla shnong *Pilatoli?*

7 Naduh b'la kut ka kiew ka hiar,
Ka pap ka sang ka sdang synshar;
U Khunbynriew u hap kyrdan,
Jingim sotti ka la nang ran:
Bynriew u sah ha ka jingdum,
Ki laiphew pap u ïa kyrsum.

8. Ki aïom ksiar shano ngan wad,
Marwei bunsien nga ïai pyrkhat;
Sawdong kat shaba phai ki khmat,
Nga i sa tang ki thwei ummat,
Balei kan jah shapoh ba dum
Jingsuk ***Hynñiew Trep Hynñiew skum?***

9. Ko khulom ksiar to pruid lynti,
Sa shisien pat ban lam lynti;
Ï 'u Khun u ***Hynñiew Trep*** b'la dum,
Ban prat ban mait ki dieng synrum;
Sa shisien pat ba sngi kan shai,
Lawei bynriew ba kan phyrnai.

10. Ban mih ki 'thei ban mih ki 'rang,
Ki khun dap maiñ ba dap shynrang;
Ki rishot bad ki bah tympha,
Ban ïeng ïaleh ban ksan ha thma,
Sa shisien pat ka ***pakhaslew,***
Kan shad sngewbha ha riat Mawïew.

11. Ko lyer Pyrem sa shisien pat,
Ï'u *Hynñiew Trep* jingshai pashat;
Sa shisien pat ha tnum sur pring,
Kan ud sngewbha ka *Marynthing;*
H'u ksai muka ka duitara,
Sawdong ka dpei ban thuh khana.

12. Ynda wan sa ka lyer Synrai,
Hadien 'lapbah bajur la wai;
Kin shad sngewbha ki 'thei ki hep,
Ha tnum ba syaid U *Hynñiew Trep,*
Ryngkat ka siaw ka put ka tem,
Ha dpei u *Hynñiew Trep* ba rhem.

IV. KA WAH JINGKYRMEN

1. Na *Umdemthring* arsut nga noh,
Ha lynti sha *Umiam*,
Nga sam lyngba ki krem ki kroh,
Ki par bad ki sangam:
Haler ki maw nga shad sngewbha,
Nangta arsut nga kie,
Nga iaid lyngba ki pynthor kba,
Nga shad ha ki hali

2 Nga sohlyngker arsut lynti,
Ryngkat ka rwai ka siaw,
La teng teng ruh nga sngap mynthi,
Ba jur ki jingsngewdraw
Ki khynnah rit ba ju sngewbha,
Ki phong ka dur khuslai,
Kiin shlan ban tur sha jan jong nga,
Ki kiar ki phet sha jngai

3 Shano ki thwei ba ju jngi kai,
Ki *maiñ-tori-wahbah*,
Ki *sher shyngkai* ki *shalynnai*,
Balei mynta ki jah?
Ki thwei jylliew ki ba i ngiew,
'*Wei-iong*, '*Weiking*, '*Wei-nam*,
Ki sah sa tang kum jingphohsniew,
Tang ban ioh iathuh nam

4. Bynriew ïa nga u sdang leh klet,
Marwei nga tuid khlem mgat;
Ki lai-phew pap ha nga u bret,
Ha thwei bad ki lat-lat.
Ki phud baïar jong nga ki dap,
Ngam lah shuh ban kynrang;
Hynrei ban beh ïa thong ba ap,
Nga ïaid khlem jingkyrtiang.

5. Khlem dem khlem khñium, ngam kyrtiang dien,
Nga ïaid la ka lynti;
Ki *umpohliew jingstad* bunsien,
Nga dih narud lynti.
Khatduh nga byrthen ha ki maw,
Nga noh nalor ka kshaid;
Ïa *Umshyrpi* ba ngan leit shaw,
Sha *Umiam* lang ban ïaid.

6. Na *Um-ro-ro* nga ïaid shaphrang,
Ha lynti ba sohsat;
Wat la jingeh ki ker ha phang,
Naphang ban thom ban rat.
Lyngba lynti khohruh khohram,
Khatduh nga jop ïa thong;
Hapdeng ki thwei ba jylliew tam,
Nga suh khlieh da khongpong.

7. Shirta kumne khlem mgat nga tuid,
Shaduh ba kut ki sngi;
Shaba synshar ka jinglaitluid,
Junom hangta ban jngi.

Matti ba khraw *Nongthaw* u ai,
Ha nga kin nang ïai paw;
Ha ki longdien ba sngi kan shai,
Ba kin ym long khun mraw.

8. Nuksa nga ai peit khun ka Ri,
Ba phin ïai ïeng rangbah;
Ha hok ha sot ban ïai im sngi,
Kiar bak na jingkwah rhah.
Ban bteng *Jingkieng ksiar* sa shisien,
Ban ïeng rasong ka hok;
Ka um ka snam ba la lyngkien,
Ban lait shukor ka thok.

9. Da jingïaishah kum nga khlem khñium,
Katba dang ïeng ka sngi;
Ban beh sha jngai u lyoh kah dum,
Ban roi ban san ka Ri.
Da jingkyrmen nga ïai kyrsiew,
Ryngkat ki sur bathiang;
Ba ïai kyrsoi kum umpohliew,
Ba pynjah ïa jingsliang.

10. U pud u sam ba ngin ïohi,
Ryngkat ki it-hima;
B'la buh b'la seng *Longsh'wa* jong ngi,
Pateng kin thuh khana.
U paid ka Ri Khasi un ïeng,
Ki khor ki khriam thymmai;
Kin sien syntiew paila kin deng,
Ha lawei ba phyrnai.

V. KA SOR SHILLONG

Ko sor *Shillong* ko shnong don nam,
Ko shnong baieit ki blei;
Mano ba lah ban len bym dei,
Ma pha shisien Nongbah *Assam*?

Ha pha ka don ka bor ban khring,
Na jngai muluk jaka,
'Er iwbih thiang jong pha ban ring,
Na lum pyngngad jong pha.

Mihngi Sepngi ki wan ban jngoh,
Jingitynnad jong pha;
Jinghun mynsiem jong ki ban ioh,
Ban sah ka nam baroh shirta.

Katno sangsot shisha ban i,
Ba don na ki kyntoit;
Jong pha ko shnong baieit ka Ri,
Ki long pynban ki *shapuloit.*

Wat la mynta pha i bun paid,
Pynban pha la nang stait;
Pha lah hi ruh ba phan duh jait,
B'la jyllei than ki khyllah jait.

Ma pha ko shnong ba ïeng rasong,
Naduh hyndai kulong,
Balei kumne pha kylla long-
Hato phan sah budnam thadlong?

VI. KA RI BA PYNGNGAD

1. Ha kjat ki *Lumbah Makashang*,
Hapdeng hynñiew pha ïeng marwei;
Ka jingbhabriew palat ki liang,
La kum kawei ka *puriblei*.
Hapneh ki lum ki it hima,
Khlem don ka tieng khlem don ka ma;
Hapdeng ki thwei ki um rupa,
Marwei pha ïeng sarong hangta.

2 Mariang jong pha kylleng sawdong,
Ki dap tang da ki jingphylla;
Syntiew ki skud ba phuh bunrong,
Ïa khmat jong pha ki pynthaba,
Bri kwai bri soh ka thaiñ Riwar,
Ki lum ki them ba dap ki rong;
Ïa pha ki sien pyndeng'pieng ksiar,
Ïa khmat jong pha ki pynsarong.

3. Ka nam jong pha ka phriang kylleng,
Ka per ha suiñ par ha Ramew;
Na jngai muluk ruh man ka teng,
Tang ban ïohi ki pakhaslew,
Ki klet ka thait ki klet ka jrem,
Ki dih ki umpohliew ba shngiam;
Ryngkat kjat sngi ka mei Pyrem,
Hapneh jong pha ki hun ban jam.

4. Ha por Lyiur bah bunsien nga i,
Pha noh sngewbha halor ki khlaid;
Hapoh ki thwei jylliew pha jngi,
Halor ki um ba lngam pha ïaid.
Pha shad kynting halor ki maw,
Ryngkat ki sur bathiang pha rwai;
Khlem jingkhuslai khlem jingsngewdiaw,
Ha thwei ryngkat ki shalynnai.

5. Ha por Synrai ha ki hali,
La kum nongrep ba trei minot;
Pha dem dukhi baroh shisngi,
Ban pyndep ïa la ka jingot.
Ha por ba beh ka lyer hir-hir,
Ha kliar ki lum pha ju ïaid kai;
Ne ha ki khriang ba khuid khlir-khlir,
Hangta ban tong ki sher shyngkai.

6. Por Tlang ba khriat ruh la ha jan,
Ki lum ki wah la sdang kynjah;
Jingim sngewbha ruh la nang ran,
B'la poi ka por ka alom thah.
Kynsan nga i ka dur bhabriew,
Jong pha suki ka sdang ban lip,
Sha jngai haduh ba shkor kam riew,
Ka phet shano ngam lah ban tip.

VII. NGA IEIT ÏA PHA SOHRA

1. Nga ieit ïa pha ko shnong Sohra,
Ko shnong donnam naduh hyndai;
Ha Pneh jong pha, pha thum ïa nga
Ban deng *'pieng ksiar* 'pieng mawlynnai.
Ki *Um-saitktung* ki *Ngam-u-lah*,
Ki krem pubon ki um daitthah,
Ka *Wah khlek-khlek* ne *Sder-ka-Riah*,
Bunsien ïa nga ki pyniap ngiah.

2. Ki thieb ki jur ki riat ki ram,
Nongpriang, Laitiam shaduh *Mawphu,*
Ki umpohliew na ki sangam,
Ha ki nga shem ki jingkyrkhu.
Ki mat ki pung la kyiuh kap-kap,
Hapneh jong pha ban ïoh jingshai;
Nga pynjahthait ha ki ranab,
Nga kie ryngkat ki thapbakrai.

3 Mariang jong pha kylleng sawdong,
Ki um ki kshaid ba noh rymphum;
Ryngkat syntiew ba bun ki rong;
Ki *'tiew Sohkhah 'tiew Pawanglung,*
Ryngkat akor burom bna nam,
Pha ieng sarong kum khun phrangsngi,
Jingnang jingstad ban ai ban sam,
Kylleng sawdong ka Ri Khasi.

4. Ki lum pyngngad ki 'er iwbih,
'Lapbah -'lapsan bad ki umsaw;
Sa shisien pat nga kwah ban khmih,
Sa shisien pat halor ki maw.
Ha thwei ba jngi ki shalynnai,
Ne ha ki riat bad ki synrang;
Ban i ki kshaid ba noh rymphai,
Hir-hir sha ki ban poi nga thrang.

5. Katba dang ïeng ka sngi u Bnai,
Katba dang neh ki lum Khasi,
Ki khun jong pha kin nang kham shai,
Maw-laipateng un ïeng sakhi,
Kan nang ïai kiew irat shaneng,
Akor burom bad nam jong pha;
Ynda nga ruh nangne ngan ïeng,
Khublei ïa pha ko shnong Sohra.

VIII. NOH KA LIKAI

Kynjai ha kshaid *Noh-ka-Likai*,
Ba tang shu poi ka por Pyrem;
Tang marwei hi nga ju leit kai,
Nga ïaid lyngba ki kroh ki krem.

Teng teng nga don ka jingsngewngiew,
Namar nga leit tang marwei briew;
Hynrei shadien ngam ju wan phai,
Khlem poi ha kshaid *Nohkalikai*.

Ka kshaid *Nohkulikai* ka dei,
Kaba heh tam ba thaiñ Sohra;
Naduh ba dang lung ka *Diengiei*,
Mynta ruh ki ïathuh khana.

Ba ha ki por kulong-kumah,
Ki por u barim u bajah;
Likai hangne ka leit noh ïap,
Da jingdiaw bad da jingshempap.

I wei i khun ka tang shu ïoh,
U lok jong ka pat u ïap noh;
Bad ka *Likai* bapli kynrad,
Ka shongkurim da uwei pat.

U lok ba ar u dei u briew,
Ba dap tang da jingmut ba sniew;
Man la ki por u ju wad lad,
Ïa i khunlung ban shoh ban dat.

Jingmut ba sniew u ne u briew,
Hapoh dohnud ki nang jylliew;
Katba Likai na ïing ka jah,
Ïa i khunlung u shet jyntah.

Ynda *Likai* ka la wan phai,
Ïa la i khun ka ong "to ai",
U pat u ong "wat ym khuslai
Dang shu myntan i mih leitkai".

Likai bapli kam tip eiei,
Ki siang bad ki pliang bam ka sei;
Ka ja ka doh ruh ka bam hun,
Ba kam tip ka doh jong i khun.

Ynda ka la dep bam dep dih,
Na ïingshetja shabar ka mih;
Halor shylliah ka shong kynjai,
Ha pneh ka thum la u shangkwai.

Kyndit *Likai* ka lynñiar kliang,
Ka iap shympriah kti ha u shang;
Mynta ka tip dei ka jyntah,
I khun b'la shet da u '*Panah.*

Katno jingpaitnud ka *Likai,*
Ym don thylliej ban lah batai;
Bad ka ong ha la ka mynsiem-
"La suk ka ïap ban ïa ka im".

Likai ka phet beit sha ka kshaid,
Kam sngap jingkhroh ki kur ki jait;
Bad nalor kshaid nangta na jrong,
Ka noh ïap shapoh da khongpong.

Naduh kata ka por ba ka-
Likai ka leit noh ïap hangta;
Nah Kalikai ki ai kyrteng,
Ban sah kynmaw pateng pateng.

IX. KA SYNRAI

1. Kjatsngi ba phyrnai dangstep ki thaba,
Pynpaw jingsngewbha bad jingkmen kyrhai;
H'u phlang ba jyrngam halor umjer ki ba,
Pyni ba ka Lyiur badum ka la wai.

2. Ki sim ki ïa kmen bad ki ïarisa,
Nalor ki tnad dieng ki patied la jingrwai;
Ha sngap sur bathiang ha ngi ba ki ai,
Kane dei ka por ba ngin ïa sngewbha.

3. Nongrep u phuhmat bad sngewkmen marwei,
Ba jingtrei shitom bad umsyep u la theh;
Kim long lehnohei ï'u soh ki la sei,
Namar ïa jingot mynta u pynkhreh.

4. Sha ïing haba phai um lah khlem phaidien,
Sha la ka lyngkha ba un peit sa shisien;
U ñiad ïa la syep da ka jingsngewkmen,
Soh jingtrei shitom un sa ïoh kheit shen.

5. Sha ki lum pyngngad ne kylleng sawdong,
La dangstep phyrngab haba ïaid nga shem;
Kum nongtrei ba smat bad bym ju buhteng,
Halor syntiew phuh marwei ba pha dem.

6. Te pha ruh Synrai ïa la jingrwai to sei,
Klet noh jingsngewsih jingsngewdiaw marwei;
Klet noh Lyiur ba dum Pyrem ba phyrnai,
To sdang ban kynud la ki sur jingrwai.

X. MADAN ITHIANG

Hir hir nga thrang ha pneh jong pha,
Madan Kolphling ban shong sngewbha;
Ha trai diengkseh hangto kynjai,
Ngan ngam shaduh ka ri ki mrai

Tang shu ïoh por khyndiat tang tiak,
Madan Kolphling nga kynmaw liak,
Khlem ïohsngew ruh shi khyllipmat,
Ha pneh jong pha la shad ki kjat

Bunsien ha por jynjar nga kwah,
Ryngkat bad pha ban shong ban sah;
Dei hangta kein mynsiem ka kmen,
Ban don bad pha nga ïoh jingtngen

Hapdeng madan baitynnad,
Jingmut ba bun ha nga ki shat,
Hynrei bunsien jingmut ka shoh,
Shaphang jingsuk kumno ban ïoh

Hangta marwei nga ngam jylliew,
Shajngai haduh ri jingphohsniew;
Shaphang kito ki aïom ksiar,
Mynba jingsuk ka dang synshar

Hynrei mynta kat shaba phai,
Nga shem sa tang ki jingkhuslai;
La bun jaka ruh nga la ïaid,
Na ki ngam lah satia ban lait.

Jingeh babun ruh nga la ngat,
Jynjar har rukom nga la mad;
Hynrei tang poi ha krung jong pha,
Mynsiem jong nga ka shad sngewbha.

Kam pher la ïaid lynti kyllain,
La bor jong nga ka tlot ne khlain;
Dei tang sha pha *madan Kolphling*,
Ban poi nga her pynsted ling-ling.

Dei tang ha pneh jong pha nga shem,
Jingsuk jingtngen ha kut shadem;
Dei hangta kein nga jah jingsliang,
Ha pneh jong pha *madan ithiang*.

XI. LYNTI KA DANG JNGAI

Kumne ngi im ngi khih ngi ïaid,
Khlem tip shitom ka jrem ka thait;
Ngi im kumne man la ka sngi,
Lynter lynti jingim jong ngi.

Ka sngi ngi shah ka shit ka syang,
Man la ka sngi kumne shah thang;
Hynrei ngim dem ngim rit mynsiem,
Jingeh hap shah katba dang im.

Dangstep phi i ngi khih phyrnai,
Tang ïeng ka sngi pat shu jah rngai,
Lynti jong ngi ban ïaid dang jngai,
Khublei ngin ïa shem pat lashai.

Kum ngi phi dei ban im ban khih,
Ïa nam babha ban wad khlem riej;
Jynjar ban shah kum ngi khlem khñium,
Jingjop ka ap ha kliar u Lum.

XII. ÏAI MINOT

Don ka kali ksiar hep ban kit ïa phi,
Sha ki kliar ki lum jingstad mawkordor,
Don i lieng rit ruh hep ban king ma phi,
Sha ki spait duriaw ba don paila-kor,
Jingeh ki babun phi lah ban kynduh;
Kum u khynnah skul ïai minot hi thop;
Da mynsiem shynrang ïeng skhem khlem da kyiuh,
Ha ka ba khatduh phin ïoh ka jingjop;
Shaphrang nang ïai jam bad ruh ter-shi-ter,
Sha kliar jong ki lum ha ba bneng ka phngaiñ,
Ïai ryngkang-ryngkoh diengpynkiang ba ker,
Khatduh hep ha phi ka sngi kan tyngshaiñ.
Ïai minot keiñ hep sei lut bor baroh,
Lawei kan phyrnai bad jingsuk phin ïoh.

XIII. KI KHLUR BA LA LIP

Ka sngi ka la phai sha lyndet jong ki lum,
U bnai u la sdang ban dohieit ïa ki um;
Nga ieng tang marwei ha pyntha ba jyrngam,
Ha pdeng jong ki lum bad ki um ba sangam.

Ha thwei jing pyrkhat ki jingmut ba sohsat,
Balei sha kjat sngi la jingshai kim pashat;
Kynsan nga iohi kum na ri jong ki rngai,
Ki khlur ba la lip bad bym lah shuh ban shai.

Mariang ka sdang plie ïa ki khuiñ ka hyndai,
Hynñiew ki ïa leit ki ïawan bad khyndai,
Mynba ka Diengïei ruh ka dang ïeng kynthong,
U Lum Sohpet bneng ruh u dang ïeng rasong.

Jingsuk ka mynsiem bad jingkmen u bynriew,
Uwei ïa uwei kim ju don jingmut sniew;
U briew bad u mrad ruh ka ktien tang kawei,
Bynriew u ïaleit u ïawan bad U Blei

Mynba jingshukor na ñiamra kam pat kiew,
Shuwa u masi un shakri i'u bynriew;
Ka hok u bynriew ha pyrthei ieng rasong,
Ka hok shihukum ap kyntien Blei najrong.

Kyndit ka jingdum ka wan tap ïa pyrthei,
Ba u khun bynriew u jngai bak na U Blei;
Ka sngi bad u bnai ruh kim treh shuh ban shai,
Bad na sla pyrthei bak ki phet ki khyndai.

Bynriew ha jingdum u sdang tare ruma,
Khlem kheiñ shuh ka tieng ïa ka sang ne ka ma;
Jingsniew laiphew jait ha pyrthei ki sdang krei,
Ki sdang ban mane ïa ki ksuid ïa ki khrei

Ryngkat ka biej sbai ki mane 'Leilongspah,
Namar sbai rupa rang ïapom ki kynjah;
Ka dum ka lyngngoh ka wan tap ïa ka Ri,
Ha buit shet shukor ba wan poi na Sepngi

Na tmier Lum-Meikba shaduh ki thwei rupa,
Ki aiñ ka mariang baroh ki la kylla;
Da kti ba khwan spah khun bynriew ba la ktah,
Ki lum ba ithiang, 'lawkahtngen ki sdang jah

La ban jing jynjar ï'u Nongthaw ki tei pap,
Thylliej ba padiah ka mynsiem ba arsap;
Nongthaw ki lyndet bad hukum ki palat,
Kiwei ja kyntien ba kin ïoh jynjar sat.

Kumta nga pyrkhat bad nga ngam kham jylliew,
Balei na U Blei kwah ban khlad u bynriew;
Hangta nga kyndit na ka ri jong ki rngai,
Nga phai sha la ïing da dohnud ba khuslai.

Bunsien nga ïohsngew jingpyrta na rynsan,
Ka Ri ha ka tmier jong ka riat bah riat san,
Hangno keiñ kita ki rishot bah-tympha,
Na ka saw ka sian ïa ka Ri ban ïada.

Hapdeng ka jingdum jinglyngkhum ka mynsiem,
Ki mih paw ki khlur ba phyrnai kum khet syiem,
Jingim ba kin pha ban pynim la ka Ri,
H'u tyllai phasi ne hapoh ïing-byndi.

"Synshar kum u mraw lah ka ïap kum u Syiem".
Kyntien ba shongsbai ba la mih na mynsiem;
Kyntien ba la khlei na u tyllai phasi.
Sa shisien ka Ri jinglaitluid ka ïohi.

Ki syiem ba khrawbor ki rang-kiengwait ryngkat,
Ki syiem ka Ri-thor ki khynñiuh par niangkhriat;
Hima Jaiñtiapur ba khrawbor bad bna nam,
Jingtei sah kynmaw ki ïeng kum puriskam

Ban neh ki hima ban ïar u pud u sam,
Ki pha la Jingim bad ki pjiar la ka snam;
Jingieit la ka ri bad ban lait jingban beiñ,
Ban suk ka lawei bad ban im ki *pateiñ*.

Symbai ba khyrdong la ha lum ne lyngkha,
Shyieng lynruh lynram ban tylliat ki sboh bha;
U thning uba par uba dem ha khyndew,
U pyiar la ki tnat halor ka Meiramew

Kynrem ki lyndan ryngkat ki boh-khaila,
Ki bah wait lyngngun ba lyngkha kan sboh bha,
Ki thom ia jingeh bad ki raïch raidam,
Ban btin khun ka ri sha ki khar lum ka nam.

Ki khlur ba phyrnai la na ngi ki lipnoh,
Nuksa ba ki ai jinghikai ngi la ïoh,
Ngi iohthiah lyngngai ba kynoi mangkarong,
Ki lyer bidesi kiba pynsngew sarong.

Symboh ba la mih shispah hynñiew phewsan
Ka Ri ka la roi ka la nangkiew nangsan;
Ki mih ki kaitor ryngkat ki rangphawar,
Pyrthei Ri Khasi sa shisien ka shai kdar.

Bunsien na ki riat nga ïohsngew jingpyrta,
Na ki kshaid ba rymphum nga ïohsngew jingsawa;
Ka sur ba ïai khot bad kaba ïaikyrsiew,
Shajrong la ka Ri ba ngin nang ïai kyntiew.

Ko lyer sa shisien ban dup im la ka Ri,
Ki khuiñ ka mynnor to plie ba ngin ïohi,
Hadien u 'lap praw bad umsaw ba shyrkhei,
Ki khun jong ka Ri kin suk kin palei.

Ynda simpyllieng ha suiñbneng un sa paw,
Hadien ba la wai ba la kut 'lap mynsaw;
Ki thei ba bhabriew jingdeng bad konopad,
Ryngkat bad ki 'rang ha madan kin mih shad.

XIV. U WOH RYNDI BAD KA LI DOHKHA

Ha thaiñ Ri-Pnar ki ong hyndai,
La don ha Thlumuwi;
U Rang Samla ba smat ba sting,
Kyrteng u Woh Ryndi

Ban leit kai lum ban leit kai wah,
Lane ban leit beh mrad;
Na sha ki thwei ba bun dohkha,
Ban leit khwai u ju smat,

Ha step synrai ba rang ka bneng,
Suiñ bneng ka khuid kdiar kdiar;
Ryngwiang ha kti sha Wai-khyrwi
U iaid kyrkich dar-dar.

Baroh shisngi u am hi thop,
Kha khlur kawei u ngat;
Halor u maw ba shit ka sngi,
Tyrkhong ia ka u thad.

Prem miet la wan sha ïing u phai,
Dohkha u thep ha ruh;
Halor tyngier halor ka dpei,
Ia ka hangta u buh.

Dangstep phyrngap u khreh u khrum,
La u star la ka wait;
Sha la ki kam lyngkha risai,
Ban leit thiew ban leit mait

Jan miet sha iing ynda u wan,
B'la thait ka mait ka thiew;
Ha ïing shet ja kloi lan u rung,
Ban khreh ka shet ka tiew.

Ka ding ha dpei dang meh dang rhem,
Ka ja ka jhur la ih;
Marwei u pyrkhat mano sha -
Ba wan khreh bam khreh dih?

La jar katta u khlem khuslai,
Ki siang, pliang ja u sei;
Ka ja ka jhur ruh u bam hun,
B'la thait b'la jrem ka trei.

Marjan marpa ban leit kylli,
Ki jingpyrkhat u thaiñ;
Halor jingthiah u dem thiah kai,
Ki khmat ki ring ngaiñ ngaiñ.

B'la ban ka thait ka trei shitom,
"Ngan sa peit pat la shai".
B'la shoh jadu kum khaw tyndep,
Nangta u ïoh thiah ngai.

Dang step phyrngap kumba ju long,
U sdang ban khreh ban khrum;
Ka ja ka jhur u shet pynsmat,
Ban leit lyngkha leit lum.

Ka sngi la noh ka sdang ban sep,
Sha ïing u phai kyrkieh;
Ka ding ka rhem ka syaid hai-hai,
Ka ja-ka jhur la ih.

La shai ka sngi u la pyrkhat,
"Ngan da peit da husiar;
Ka ja ka jhur mano ba shet,
Ka ïing ban lum ban sar?"

Kumba ju leh ha sngi ba bud,
Dang saw tyngab u khie;
U khreh u khrum, u shet u tiew,
Nangta u mih leit bri.

Iang noh ka sngi sha ïing u phai,
U shong neh ha shyngkub;
Nalor tyngier na ruh dohkha,
Hiar thei bhabriew rlub

Ka jingbhabriew bym lah batai,
Na khlieh haduh sla kjat
Jadu jingrieit ka trei borbah,
Ia ka u sdang iapmat

Ryndi ia ka u peit lyngngoh,
Kumno ka lah ban long.
Ka briew ba im ba khih ka mih,
Na dohkha b'la tyrkhong

Ki kam ki jam ka sdang ban trei,
Ka tong ka um ka wah,
Ki kti ki kjat ka trei pynsting,
Ryndi u peit iapngiah

Ka ring ka sem ka lum ka sar,
Ka khreh ka shet ka tiew,
Jingbuh jingsat ka pynbeit bha,
Ka sait ki pliang ki khiew

La ih ka ia la ih ka jhur,
Ryndi u shu peit kai,
La dep ki kam ki jam baroh,
Sha ruh ka khreh leit phai

Hamar hangta u Woh Ryndi,
Uba ap peit syntiat,
Napoh kyndong shyngkub u mih,
Bad thrait ïa ka u bat.

"Nangno phi wan nangno phi mih?"
U sdang kylli ïa ka;
"Balei kumne sha nga phi wan,
Ha dur jong ka dohkha?"

"Ba phah ki Blei sha phi nga wan,
Nangtai napoh thwei syiem,
Ha dur maia la phah ïa nga,
Ban san long syiem man syiem"

Ka khun binong ka khun bishon,
Ka khun syiem khun patsha;
Mynta u tip ka khun ki Blei,
"*Khon ka Kupli paia*"

Kyntien 'sai ïong kyntien 'sai saw,
Ki 'tien ksiar 'tien rupa;
B'la shoh jadu u 'lei jingieit,
U sdang ban khlei ha ka.

"B'la phah ki blei ngam bit kyrngah,
Wei la phi ong kumta,
Bad nga phin shong phin sah ryngkat,
Kumno phi rai mynta?"

"Ka pang shitom ka kmen sngewbha,"
Kyntien u khlei rangbah;
"Ka duk ka thngan ka shah jingit,
Ka 'iap ka im ngan bah".

B'la thoh nusib b'la phah ki blei,
Ka ruh ka khlem kyrngah,
Pdiang jingtyrwa da mon sngewbha,
Bad u ban shong ban sah.

"Bad phi ngan shong ngan sah ryngkat,
Bad phi la iap la im
Bad phi pyrthei ngan khuslai lei,
Bad phi nga hun mynsiem

Bad phi la bam shi kham ka ja,
Jynjar la dei ban mad,
Ban roi, ban iar tnum u tyndai,
Bad phi ngan shong ryngkat"

Jingjia phylla u sdang pynbna,
Hapoh shnong hapoh thaw,
Ban pyndep niam poikha poiman,
Ki khreh ka rong ka taw

Baroh arngut imsuk imsaiñ,
Ryngkat man miat man bha,
Ki briew ka shnong baroh ki khot,
Ia ka ka Ladohkha.

Ka Lidohkha u WohRyndi,
Kumba paw ka khana,
Laingut ki khun kynthei ki ioh,
Ka Rtong, Ka Bon, Ka Rnga.

Ka khun nyngkong ka Rtong ki ong,
Ná ka ki kha ki krih,
Kylleng sawdong ka ri Khasi,
Sutong, Pala, ki inih

Ka Bon ka dei ka khun ba-ar,
Ryndi bad Lidohkha,
Ka pynkha ia ka jait Syiemlieh,
Kumta ong ka khana

Syiem ba khrawbor bad ba bna nam,
Ka Huma Khatsawphra,
U Tirot Sing u Syiem ba khraw,
U hiarpateng na ka

Ka Rnga ka khun khatduh jong ki,
Pynkha ia jait Ṣutnga,
Na jait jong ka ki hiar paṭeng,
Baroh ki syiem Jaintia

Hadien bun snem ka Lidohkha,
Sha thwei Syiem ka leit phai,
U Woh Ryndi sa shisien pat,
U Rah u Ryngwiang khwai

Dohkha ban sei shabar um lah,
Ryngwiang u sah hangta;
"Wan noh seh mei baieit sha ngi,"
Ki khun ki ïa pyrta

Na ryngwiang khwai u Woh Ryndi,
Ki mih ki siej khongpong,
Ban sah ka nam pateng pakit,
Kumta parom ka ong.

Ban ieng sakhi long ïing longsem,
Ryndi bad Lidohkha;
Ki khun ki ksiew ki roi ki krih,
Kylleng sawdong mynta

Ki siej khonngpong harud *thwai-syiem*,
La kim don shuh mynta;
Long syiem man syiem long kur long jait
Kin iai sakhi shirta.

- *Ki siej khongpong - Kat kum ki khana pateng ba la iohlum la ong ba hapdeng Thwei-syiem don u lum ba long kynthong bad ki siej khongpong ki mih hangta. Kat kum bapaw ha ki parom ka thaiñ Sutnga, ha Ri Pnar, kine ki siej khongpong ki mih na uta u Ryngwiang khwai jong u Woh Ryndi. Kim don jingiadei bad ki siej khongpong ka shnong Raitong kiba ka khana hi ruh ka pher kawei na kawei pat. Wat la kita ki siej khongpong kim don shuh mynta hynrei bun kiba sakhi ba ki la iohi da la ki jong ki khmat ia kita ki siej khongpong jong u Woh Ryndi.*

XV. KA SHUN

Ki shyieng rakot khana tymmen,
Ka snam rakot hana dewiong
Haduh mynta mynne dang don
Ki khuiñ buh spah pawnam ki thaiñ.

Nongtrei mawshun ki kmen ki hun
Kim tip kim kheiñ ka shit ka syang,
Ki im ki trei ban suk ki khun.
Ki im ki suk 'lor mawramsong

Na poh khyndew ki maw na par
Ki rah sha thaiñ ri dkhar da lieng,
Katno jing-i shong kun ki per
Maji kum krik hyndai ki king

Na ki ki saiñ ïa dewbilat
Ka iing paki ki syiem ngi thaw,
Bynriew ban peit ym kot ka khmat.
Jingtrei donnam rukom nang khraw

Pajwa ba rhem da ding pynlong
Sha shun tah kwai u Shing ka Lak,
Kumne jingieit ka kylla long
Ban kmen bad ïa burom mar lok.

Ka Shun dawai ruh har rukom
Na kpoh sabuit sakai ban weng,
Ban tah jingmong, ba kheiñ ne jngem,
Khynlung khynnah de tah ki ong.

Ban da n'u khñiang, ne ksiah baroh,
Jingthung jingtep ban san ban met,
Diengsoh lei lei ban thiang ki soh
Da shun sawdong ka shnong ki wad

Ban pynthymmai pushara heh,
Ki ïing kynroh sawdong jingker,
Ryngkat ka shun u shyiap ba khieh
Ka khlaiñ pyrshah i'u slap ka lyer

Ka shanam shun hyndai ka dei,
I'u briew ba bha ne sniew ban rai
Phi ai bai shun ha ram pharshi
Siew dep phi hun kndiat suki.

Ki Sonnet

— 1 —

HA SUR JONG U RNIANG

Ha pdeng ki ramsong ki riat ba i phieng,
Kyrsiew thiah dangstep ka sur jong u rniang.
Ha pneh Mei Mariang syntiew ba suhsieng,
Teng-teng sur u shniah ruh ka pah sngewthiang
Diengbah la u pat shakhmat dei ban jam,
Lynti ba sohsat nga ur man ka teng;
Kumno keiñ marwei khlem u nongïalam?
Ban poi sha shiliang, ïa jingeh ban weng
Ia phi la rong noh, da kti ba khlaiñ bor,
Ha ri ka jingdum nga tare ruma;
Marwei nga khuslai ummat ruh ki tlor,
Shano keiñ ngan wad ki sngi ba sngewbha.
Ka sur jong u rniang la ngam iohsngew shuh,
Mynsiem ka sngewtngen jingkyrmen ngam duh.

– 2 –

PHI KHLAD JYNDUH

Ki sur ki ba bang na trep ba sur pring,
Ryngkat ki sur thiang na ka sharati;
Lynti la ka jngai jingkit ki pynsting,
Ïa kjat kiba kyiuh ki lam stet ïa ki.
Sur thiang jong u rniang na nga ki jah duh,
Koni ba ju bang mynmiet ba ngan sngap;
Ka sur jong u shniah ruh kam sngewthiang shuh,
Balei sharati mynthi ka shu sngap?
Ki lum ba pyngngad ki thwei ba ithiang,
Ki khlaw ba kynjah ba ngi ju rich tngen,
Mynta tang marwei ban leit nga sngewtmang,
Lynti ba ju ïaid ki sop sohpailen.
    Kyntien sneng 'tien kraw na phi ngam ïoh shuh,
    Hynrei h'u Nongthaw ngan dem ngan ainguh

– 3 –

KI SUR BATHIANG

La khmat ngam ïohi da kti ngam ïoh tba,
Ha ki tyndong shkor bunsien phi pasiaw;
Ha kyntien ba thiang jong i Mei jong nga,
Dienjat ba ngan bud i ïai pynkynmaw.
Lynti phi ïalam nga dei ba ngan bud,
U khnam ba la siat khlem pep un sa shei;
Ryngkat sur jingrwai kumne ngan kynud,
Symbai phi la bet ba un ym sepei.
Jar-jar la phi im, phi shah duk ka thngan,
Ha phi nga ïohi jingpyrkhat ba khraw;

Ha ki sngi jong nga ki por ban dang wan,
Jingsneng ba phi ai ïa ki ngan kynmaw.
Thylliej u myllung balei um padiah;
Ki sur ki ba thiang shano ki shu jah?

– 4 –

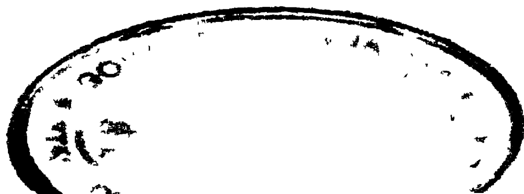
HA KI SUR KA POITRI

Ki sap ba kyrpang Nongthaw U la ai,
Jingmut jingpyrkhat dang lung ban kynmaw;
Tang ha jingsahnud marwei nga pustai,
Ha ki thiar buh kot ba kim shym la paw.
Lynti ka ba beit ïa nga phi la btin,
Sha khmat ba ngan tur ym shadien ban ran;
La nga ïai kyllon nga shah rem bunsien,
D'u diengduh ba khlaiñ ïa nga phi kyrshan.
Matti ki jong phi la ngam lah ïohi,
Nuksa phi la ai bad nga kin ïaisah,
Khulom ksiar ïa ki junom un sakhi,
Ha mawjam jong ki nam jongphi kan sah.
Ha ki sur babang ki sur ka poitri;
Ha ki thwei jong ka junom kan ïai jngi

– 5 –

PHI ÏAI KYRSIEW

Ki phut ba ngan thew ki pruh ruh ngam lah,
Jingjylliew ngam tip, ka kiew ne ka hiar;
Lyngkha la seisoh khlem pep kan sah shrah,

Lymda phi kyrsiew bad bneng ka shai kdar.
Da sur ba maian phi ju ïai kyrsiew,
Mynsiem la ka diaw ka met ka duhbor;
Da kti bym ïohi shaphrang ba ngan kiew
Ïa nga phi synran phi btin man ka por.
Teng-teng nga ïohsngew ka sur jong u rniang,
Ba ka pah sngewthiang la kum ba pasiaw;
Ryngkat ki sur thiang na pneh ka Mariang,
Kamram ban pyndep ki ïai pynkynmaw.
        Bunsien nga ïohsngew na ri jong ki rngai;
        Da sur ba maian phi wan shat jingshai.

– 6 –

I SHARAK RIT

Ba por ka lyngkot bad snem ki ïaid stet,
Sha la ka lynti kloi lan phi la leit;
Lyngkha ba la lur symbai ba la bet,
Nga diaw ka dohnud u soh phim ïoh kheit.
Lynti ba jyrwit jingjynjar ka ban,
Hapdeng ki jingeh ba ban jingkyrduh;
Bụnsien la nga sngew shadien ban kynran,
I ïaid lang bad nga i shan kum diengduh.
Diengpynkiang ba bun ba ngan kiar ïa ki,
Nga ur nga jynthut la jan man ka teng;
Hapdeng ka jingdum ba kah ïa lynti,
La jingshai barit i tbeh ba ngan ïeng.
        Shaphrang ba ngan ïaid la ban ka jingkit;
        Tbeh jingshai ïa nga dei *I Sharak Rit*.

– 7 –

MYNSIEM BA SHYNRANG

Shi lynter ki sngi lynti phi pynshai,
Lynti ba kan beit ba kan ym kynriang;
Ki sngi ba shadien lawei kan phyrnai,
Ba ngan ïoh ban kheit u soh u ba thiang;
Kyntien kiba jem pynum ka dohnud,
Ïa thong ba ngan beh ka nam ban kynjoh;
Ryngkat bad ki sur jingrwai nga kynud,
Jinghun ka mynsiem jingtngen ba kan ïoh
Jingeh la ki bun ki ban jingshitom,
Ki shiah la ki thar diengpynkiang ki ker,
Ïa ki ban ïaleh naphang lin ban thom,
Ha por nga kyllon la kti kloi phi kner.
Ha phi nga ïohi mynsiem ba shynrang,
Ka mon ka bajwat jingeh ba la phrang.

– 8 –

KA DING KA ÏAI RHEM

Kum ngap u basmat halor syntiew phuh,
Kjatsngi ba phyrnai jong ka mei Pyrem,
Ki sngi ki basyaid nga sngew kim kut shuh,
Ha rympei i Mei ka ding ka ïai rhem,
Jingshai ba thaba na tnum ba sur pring,
Lynti kaba dum ka shai sa shisien;
Jingmut ki pynshai ki sur ba ngan ring,
Ha ki sngi ban wan ban shai ki longdien.
Ïa phi ban ai nam wat la phim dawa,
Ha ki sur ba bang ki sur ka poitri;

Ha nam ka jong phi ïa ki nga tyrwa,
Ha Ryngkat ki sur ban tei la ka Ri;
Kyrteng ka jong phi ha nga kin ïai sah,
Katba ka mynsiem ha nga ka dang sah.

– 9 –

JINGIEIT NGA DUH NOH

Jingsngur ka mynsiem jong phi ngam lah klet,
Jingieit ba kyrsoi na dohnud ka paw;
U soh u bathiang symbai phi la bet,
Phi kheit da jinghun, ummat kmen ki jaw,
Jingim ka bakmen ha shiphew na phra,
U khlur ba phyrnai ha ngi phi la ai;
Ha shuwa na ngi ba phin khlad shirta,
Ha jingim mynsiem ba ngin ïai janai.
Kumba nga pyrkhat u Blei khlem ailad,
Ka khmat ba sngewsih ka wan sa shisien;
Nga sngew ha ka por ba na nga phi khlad,
Ï'u sohpet jong nga la ot sa shisien.
La dohnud ka pdang mynta nga sngewthuh,
Jingieit ba janai shirta ngan sa duh.

– 10 –

JINGIEIT BA NYLLA

Jingieit ba nylla shisha eh ban ïoh,
Ïa ka bun ki wad shawei bad sha ar;
Wat ki 'thei ki 'rang samla hi baroh,
Ïa ka kein ban ïoh ki khlei, ki kular,
Jingieit ka jong ki kam lah ban kot dor,

Kum jingieit i Mei i Pa kaba shlei;
Syntiew ba suhsieng iwbih u dang tlor,
Kum i Mei i Pa ym don ha pyrthei.
Jingieit khuid synlar ba shlei na dohnud,
Ba sop bad ba spaiñ dohnud ka ba pra;
Ba shlei na dohnud bym don jingbynnud,
Kata keiñ ka dei jingieit ba paka,
Jingieit ba nylla ngam lah shuh ban shem,
Kum jingieit i Mei i Pa kaba tlem.

***

– 1 –

SAWDONG SAWKUN KA RI

Ha kylleng sawdong sawkun jong ka Ri,
Kum ngap uba kjit ïa umsyntiew thiang;
Ryngkat bad ki lyer pyngngad ba u kie,
Na Ri Lum Khasi ban kjit um babang.
Nyngkong eh u sdang kum u nongbylla,
Uba am dukhi bad ba kohnguh sneng;
Hynrei halai halai hadien kata,
Un sdang sa ban shut ban nep la ki reng.
Na kliar jong ki lum shaduh ki paham,
Ha lynter lynti shangkhawiah un phnieng;
Ne shaduh ki par bad ha ki sangam,
Tang marwei shata u ïaid khlem sma khlieng.
Ban biang la saipan la met ka hiran;
Muna ban sur-ang ka Ri ka suwan.

– 2 –

NA MYNSHEM HA ÏING SHETJA

Da mynsiem sngewrit u tur ha mynshem,
Ïa ki ñiut ki ñier u thiew bad u prat;
Suki pa suki ynda la kham slem,
Jingthmu bañ long kam 'waidong u pashat.
Tang ba uñ ïoh rung hapoh ïingshetja,
Bunsien um sngewpher la u dei ban shah;
Shah mai shah kynhied, shah tim bad shah tla,
Jai jai u pynjem ka khlieh u kyrngah.
Ktien jali-jaum un sdang ban pynroh,
Sur ktien kaba jem ba suki jai-jai;
Un sdang ban pynbiej un sdang sa ban khroh,
Lakam ba un bat ban ïoh shong kulai.
Bseiñ ban pynsyaid 'thei rangïaw husiar bha,
Ynda la ïoh bor un sa puh kylla.

– 3 –

LAKAM U BAT

Kynrem ki lyndan ba bun la ki kam,
Shabi ki khyrwait, shalyntem ban shad;
Muna ki jong u ba la jan sur dam,
Napoh ïingshetja ïa lakam ubat,
Ha ki ktien bajem ba pnah u thylliej,
Ki liem baroh phar la u biej u stad;
Ha ki buit jong u baroh ki shohbiej,
Ïa la ka rympei ki kloi ban die tad.

Ma u na poh ïing kiwei pat na bar,
Ym don ba pushe jar-jar la ki kam;
Uwei ïa ka spah ïa ka phew ban sar,
Kiwei pat ï'u pud ban tam ki bunkam.
    Jynjar jong ka Ri ym don ba ïohi,
    Jar-jar hapoh ïing ki shong ban kli kti.

– 4 –

KYNDIT BYNRIEW

Ïeng joit khun ka Ri shuwa ban duh bor,
Ïeng lang kawei wat pynksan la ki nia;
Kawei ka jingmut kat dang don ka por,
Ban ïeng ban ïaleh ban ksan ha ka thma;
Matti ba la seng ba la pjiar la snam,
Da u Ñi u Kong bad ki Longshuwa;
Ïa burom jong ki kumno ngin ai nam?
Ym da jingshukor bad jingshet kylla.
Shuwa ba jingdum kan wan ban tyllep,
Ba por ka dang biang kat dang ïeng ka sngi;
Ngin sei la ka bor ngin theh la ka syep,
Long dien kin ïohi kin neh Lum Khasi.
    Nam u Tirot Sing, Kiang Nangbah pyni;
    Ngim dei ban kynmaw tang ban ïoh shuti

***

KA BOR KA JINGIEIT

Kum lyer ba suhsieng la dangstep phyrngab,
Kum syntiew iwbih ha ka por Synrai,
Jingmut jingpyrkhat tang sha ka ki phai,
Baroh ki pynsted ki her kum u ngap,
Dohnud ka pynum da ktien ba sngewthiang,
Ba la ktah da kti u 'lei ka jingieit;
Shi kyntien na ka ki sngew ka la biang,
Jingpang ka pynkoit mynsiem ka shoh biej.
Ïa bor ka jingieit ym don pud don sam,
Ym don diengpynkiang, aïom ne ka rta;
Pynsyaid ïa dohnud ba dait thah sam-sam,
Mano keiñ ban shlan ban len ïa kata?
Ha bor ka jingieit khlawait ruh ki liem;
Bun namar jong ka ki pha la jingim

TANG KA 'NGA'

Hangno jingim ha sla pyrthei ju don,
Shisur jingmut lynti ban ïaid phin shem,
Jingkwah kiwei ha mon jong ki ban dem;
Bym kwah synshar jingmut ha la ka mon?
Satlak pyrthei synshar ka khwan lalot,
La u saipan baroh ki kwah syngit,
Kam pher kular madar kylla mulot,
Ka suk kiwei nadien kan wan la syit.
Imlang sahlang pyrkhat babun rukom,
Ka ksan ka 'Nga', ha ki jait kam baroh,
Ka thok, shukor, lamler ban die burom;
Ki 'riew akhia la shem Jingeh ban ïoh.
Shano kita? paidbhur u ïai kyang shla;
Ban don kum ki pyrthei kan ym thala.

KI SNGI B'LA LEIT NOH

Ha miet ba jar-jar bunsien tang marwei,
Shuwa ban ïohthiah, khmat kin lip shipor,
Jingkynmaw bathiang jong kito ki por,
Ki sngi b'la leit noh ki dap bad ki shlei
Por jinglong khynnah jingsuk don haei?
Ki 'mat phuhsamrkhie ummat kmen ki tlor
Por jinglong samla bad ki lok ki jor
Kyrhai lem bad ki khlem khuslai eiei
Hangno shuh ngan shem ki aïom rupa?
Marwei nga sngewdiaw mynsiem ka khuslai
Ki sngi b'la leit ńoh na nga ki shu jah
Syntiew bun ki jlop ki lip rong thaba
Marwei ma nga ruh da jingmut thymmai
Balei ngan khuslai ïa ki por ba la lah?

DUR BHABRIEW

Ko dur ba bhabriew bunsien phi wan paw
Ia dohnud jong nga phi wan pynlyng-a;
Ha thwei ka jingdum ha miet ba synñia,
Ki jaw um rupa ki hap kum lap praw
Bunsien nga khuslai dohnud ruh ka blaw,
Nga jngi ha ki khriang ki um ba thaba,
Jingieit ba shisha nga ïai pyrta shla,
Long lehnohei kum mawsawa ka khlaw.
Sha shiliang u pud bym don ba lah bud,
Da khmat ba itriem shyrkhei ruh ban peit,
Ï'u rit ne u khraw khlem jingisynei,
Jingieit la rong noh marwei nga bynnud;
Lynti ba khongwaiñ marwei phi la leit,
Ïa nga shi kyntien phim kynjoh balei?

******

GOVT. OF